

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

4. årgang, nr. 1

Sommer 1993

Nyborg Døtreskole 1897

BLADET INDEHOLDER :

Charlotte Rud 1906 - 1993.	s. 3.
Forklædereregistrering i Vissenbjerg	s. 5.
Hjælp-Hjælp.	s. 7.
Bog anmeldelse	s. 7.
Værd at se	s. 8.
Skovtur med TENEN	s. 9.
Skovtur 1992	s. 10.
Temadag	s. 12.
Værd at se	s. 13.
Slettens vævere og deres arbejder	s. 13.
Værd at vide om nælder	s. 16.
Opmålingseksempel fra Vissenbjerg	s. 18.
To forklæder på Stevns Museum	s. 19.

Tidligt ude.....

I min artikel N.P.Hansen og Sønner - et væveri på Nordfyn, fremgår det, at Tommerup havde lukket sit væveri allerede i 1954. Dette er ikke korrekt, da væveriet faktisk var i gang til 1960. Men en række virksomheder af lignende karakter opførte i denne periode.

Magasins fabrik lukkede i 1955, Geismars Væveri stop-pede i 1962 og Kolding Hørfabrik lukkede sit væveri i 1970. Årsagen til disse virksomhedslukninger, må først og fremmest findes i de ændrede forbrugsvaner: **hvide duge med tilhørende stofservietter var ikke længere et "must" i borddækningen.**

Susanne Nielsen.

Kilde: Damask og Drejl.1989.

Charlotte Rud ved kniplepuden.
Foto udlånt af Karin Hoffritz.

CHARLOTTE RUD 1906 til 1993

Tirsdag den 4. maj døde Charlotte Rud, 86 år gammel. Åndsfrisk og virksom til det sidste, vi havde alle den fornemmelse, at Lotte var her, for altid, så derfor nåede TENEN ikke at interviewe denne "store, tekstile dame".

I 1987 foretog jeg et interview med Lotte til en afhandling om personer med tilknytning til knipleundervisningen på Tegne- og Kunstinstruiskolen. Til minde om Charlotte Rud bringer TENEN nu dette interview.

"Jeg har kniplet som barn, vores køkkenchef, som det hed dengang, på Askov Højskole, hvor mine

forældre var forstanderpar, tog sig af mig lille efternøler og jeg lærte, til min mors store overraskelse at kniple, så jeg fik et kniplebrædt på min 10 års fødselsdag.

I de følgende år kniplede jeg lidt, men det var først, da jeg som ung pige kom på Husholdningsskole i Hillerød, at jeg fik rigtig gang i knipleriet igen. Det var jo ganske vist hovedsagelig madlavning og almindelig husførelse, vi skulle lære her, men 2 gange om ugen samledes vi med 2 gammeldomsfruer i fællesstuerne og så lavede vi håndarbejde. Den ene af disse frøkeners kniplede, så min interesse genvagtes. Jeg kom på sommerskole i Frederiksborg, her var min ældre søster forstanderkone og jeg fortsatte med at kniple.

Så blev jeg gift med en af

lærerne på Askov Højskole, Bo Bojesen Rud. På det tidspunkt var Jens Therkelsen Arnfred forstander på Askov. Pludselig en dag telefonerede han hjem til os. "Jeg har 7 kvindelige elever, der gerne vil kniple" sagde han. "Jeg har set dig kniple som barn og jeg kender ikke andre, der kan udføre dette håndarbejde, jeg sender dem hjem til dig tirsdag kl. 14, så får du dem 2 til 3 timer 2 gange om ugen i 6 måneder"

Jeg sagde "Nej Tak", jeg havde ikke tænkt mig at undervise i knipling. Men dengang for 50 år siden kunne man ikke sige nej og jeg havde jo en særdeles stærk tilknytning til Askov Højskole, så det endte med, at damerne kom og vi morede os.

Min mand kunne se, hvorledes jeg nød det, så det gik så ledes med, at vi i en årrække lejede en lejlighed i København, i månederne august, september og oktober, hvor hele familien, med barn og ung pige boede i efterårsmånederne. Jeg gik på Tegne- og Kunstindustriskolen i 1930, 31 og 32 og senere flere gange kortere eller længere tid om efteråret.

Jeg gik hos Ingeborg Sara Rasmussen, en lille, ejendommelig katolik, der først gav mig et meget lille billede af "Frederikke" og ikke andet, hvis jeg kunne klare det, måtte jeg lære Tønderknipling, ellers måtte jeg starte forfra. Det lykkedes. Jeg og min mand, der var ingeniør, tegnede de forskellige slag m.m., hvad jeg aldrig havde set andre gøre og slet ikke på skolen, hvor vi sad oppe under loftet, med krydsede ben. Min mand

kørte mig til og fra skolen, jeg havde ikke noget at gøre med de andre elever, der sikkert så ned på "det Guds ord fra landet". Derimod kørte min mand Sara Rasmussen hjem hver dag, det var en af hendes store oplevelser, tror jeg. Hun boede i en lille lejlighed med alt for store møbler forekom det mig dengang. Hun var sød og meget hjælpsom, men speciel, meget "katolsk" for mig, der jo kom fra de Grundtvigske Højskolekredse.

Da vi kom hjem, tegnede min mand store plancher med Tønderpicot o.s.v. og jeg fik utroligt mange elever, bl.a. Gertrud Bjerre. Det var dog stadig de 2 gange om ugen med mange elever, så selv om det gav noget, kan jeg idag se, at vi sjældent nåede over begynderstadiet.

Så gik der mange år, og jeg endte i Kerteminde, hvor kniplingen fortsatte. Det startede på denne måde: Jeg havde kendt Laura Halkjær, fra vi begge var 20 år, hun var nemlig en tid elev på Askov. Da hun hørte, at vi, min mand og jeg, skulle være forstanderpar på højskolen i Kerteminde, førte hun os sammen med fru Nyrop-Larsen, og det inden skolen var etableret, så vi kunne straks efter starten i 1952 begynde med kniplekurser, hvilket vi har fortsat med siden".

Interviewet er bragt første gang i afhandlingen: Det Københavnske kniplemiljø i de sidste 100 år. TENEN bragte i blad nr. 2. årg. 2 efteråret 1991 et interview med Laura Halkjær.

Karin Hoffritz.

Der registreres i Vissenbjerg.
Foto: Karin Hoffritz.

Forklædereregistrering i Vissenbjerg.

Efter Tenens generalforsamling på Vissenbjerg Bibliotek den 27.marts, var der arrangeret forklædereregistrering. Spændingen var stor, mon lokalbefolkningen ville bakke op om sagen?

I ugen inden registre-ringen var der på biblioteket afleveret flere poser med forklæder, og på selve registreringsdagen "væltede" det ind med forklæder. Folk fulgte

Lokalavisen opfordring: "Ta'forklædet på og gå på Vissenbjerg Bibliotek". I det hele taget må man sige, at presseomtalen havde god effekt: 20 kvinder reagerede udelukkende herpå, 1 bidragydere fra Vissenbjerg Kommune, 1 enkelt fra Tommerup Kommune. 4 kvinder fra Sønder sø Kommune bidrog med forklæder, men gjorde det via medlemskab eller mund - til -øre-metoden. 2 personer reagerede via tilknytning til biblioteket. Kort sagt:

det var en succes! I alt blev der indleveret 126 forklæder, der tilsammen tidsmæssigt spændte over de seneste 100 år. En vigtig side af registreringen er mødet med de enkelte ejere - det betyder, at vi får de små personlige historier med, der er lige så værdifulde som selve forklædet. Nogle ejere kan opleve, at forklæderne pludselig har fået en større værdi for dem selv - dette er også et af registreringens mål.

Registeringsdagen skulle bl.a. resultere i en udstilling på biblioteket. For at sikre en vis bredde i udstillingen, havde vi i forvejen uvalgt nogle forklæder hertil, men den store lokale opbakning overbeviste os om, at der selvfølgelig skulle en masse Vissenbjergforklæder med. Problemet var nu at vælge - det var svært! Der var plads til godt og vel 20 forklæder, der tilsammen skulle fortælle en forklæde-historie.

Skoleforklæder fra forskellige perioder, skrubforklæder med huller og lapper, det fine hvide forklæde med venetiansk broderi, det sorte, kniplingsbesattepynteforklæde, dukkeforklædet, sygelejekforklædet - bredden skulle tilgodeses. Udstillingens punktum blev bibliotekarens plastikbelagte, tarzan tegneserieforklæde!

Udstillingen viste eksempler på Lisbeth Roum-Møllers forklædeopmålinger, samt Tenens arikler om emnet kopieret op i stort format.

Efter 3 uger blev udstillingen taget ned, og størsteparten af de indleverede forklæder blev fotograferet - og det lyder omstændeligt - men fotograferingen foregik altså på Sjælland.!

Karin Hoffritz og Annet Laursen Skelsager tog sig af dette arbejde, og da det var overstået, kunne undertegnede rejse tilbage til Fyn med en **meget** tung rygsæk, der indeholdt langt over 100 forklæder!

Dernæst skulle der skrives takkebreve, og forklæderne skulle afleveres til de rette ejere. Det var en stor hjælp for os, at vi kunne nøjes med at aflevere forklæderne på Vissenbjerg Bibliotek, hvorefter ejerne hentede dem der. Et mindre udvalg af forklæder var taget fra til opmåling, og da de kom retur, tog jeg ud og afleverede dem personligt til de enkelte ejere. Her skulle jeg både drikke kaffe og opleve at kister blev åbnet og kommode-skuffer trukket ud. I et enkelt hjem mødte jeg en overdådighed af tekstiler, med det resultat at jeg tog derfra med yderligere 7 forklæder, der fortjente registrering og opmåling!

Det var dejligt at møde den folkelige opbakning omkring vores projekt. En væsentlig forklaring herpå, kan være den specielle placering som Vissenbjerg Bibliotek har i lokalsamfundet.

Undervejs i forløbet har der været hjælp at hente hos bibliotekspersonalet - det er der en god grund til at takke for.

Tilbage sidder vi med en række opmålinger, en stor stak registreringsblanketter, der skal renskrives, en masse dias, der skal sættes i rammer og nummereres, samt nogle oplevelser og erfaringer rigere. Og selvfølgelig: en hel del klogere på forklæder.

Susanne Nielsen.

Hjælp - hjælp - hjælp -

På Generalforsamlingen 1992 tilbød flere medlemmer at hjælpe, når der er forskellige opgaver, der skal løses i foreningen.

I øjeblikket har vi stort behov for hjælp til fotografering af forklæder.

P.S. Man behøver ikke være professionel fotograf, med dertil hørende udstyr.

Vær venlig at give besked til et af bestyrelsens medlemmer.

Venlig hilsen bestyrelsen.

Ærmeforklæde til piger på 6-8 år.
Nordisk Mønster-Tidende nr.13.1905.

Boganmeldelse

**Gudrun Wallengren,
VÆVERENS HUS,
Skoletjenesten, Historisk-
Arkæologisk Forsøgscenter,
Lejre, 1993**

50 sider. Litteratur. Illustrationer
Steen Bundgård.

Væverens hus er Forsøgscentrets genskabelse af Væverhuset fra Tystrup, som vi ved temadage har studeret på Frilandsmuseet ved Sorgenfri, og som Bodil Munck har uddybet i TENEN. Nu foreligger en ny skildring i en spændende form. Teksten er en indlevende fortælling om tilværelsen, som den kan have formet sig for husets beboere omkring midten af 1800-årene, dagen og året igennem, med gode detaljer, f.eks. om at svøbe den nyfødte. Der findes landkort, grundplan og tegninger af situationer fra livet. Bogen vill sikkert blive en god inspiration for både børn og forældre.

Hanne Frøsig Dalgaard.

"Håndarbejde for sjov - sjov med håndarbejde".

Under denne titel vil borgmester Willy Eliassen lørdag den 28. august åbne en spændende håndarbejdsudstilling i Rådhushallen i Køge. Ann-Mari Kornerup vil være gæsteudstiller.

I 1991 fandt en lignende udstilling sted med godt 2.000

gæster på en uge. Denne udstilling skulle oprindeligt have været afholdt af det nye hold håndarbejds lærere (Haandarbejdets Fremmes Seminarium) fra januar 1989. Da dette af forskellige grunde ikke kunne lade sig gøre, blev der sammensat en udstillergruppe på 14 med forskellige specialer.

Som overskriften antyder, kan vi simpelthen ikke lade være med at beskæftige os med det kreative. Udstillingens formål er at vise, hvad vi arbejder med, samt at skabe interesse for håndarbejde.

Udstillingen omfatter: Silkemaling -
hattesyning - knipling - keramik -
blomsterbinding - vævning -
patchwork og broderi.

Vi får stadig mere fri tid - og mange står uden arbejde. Derfor er det vigtigt at udnytte fritiden på en kreativ måde. Forhåbentlig vil udstillingens alsidighed, farver, materialer samt den skaberlyst, den viser, inspirere mange til en kreativ udfoldelse.

På udstillergruppens vegne
Elise Hansen.

Hos

KØGE KØPI CENTER

TORVET 19 • 4600 KØGE
Tlf. 56 63 73 00 • FAX 56 63 44 00

- får man virkelig tryk på !

- A4/A3 Lyntryk
- A4/A3 Farvekopiering
- Tryksager
- Alt i stempler
- 4 farve stoftryk
- Alt i streamers
- Sats & Montage, Repro
- Lystryk
- Stofformatkopiering
- Alt i efterbehandling
- Alt i kontorartikler

**Vort motto : Kvalitetstryk -
Til tiden - Til aftalt pris.**

Announce

Skovturen med TENEN til Værløse.

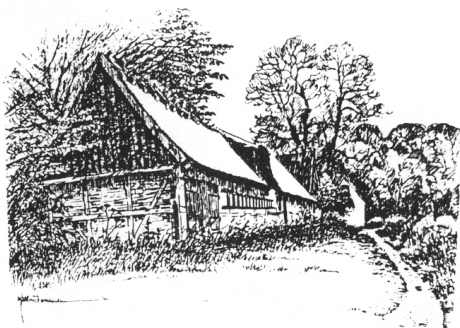
Værløse Egnsmuseum
" Mosegård"
Ballerup " Kalkgården" gammelt
traktørsted.

Lørdag den 21. august 1993.

kl.10.00 Starter skovturen på Værløse Museum. Gerda på museet har lavet kaffen, så vi kan starte med kaffe og brød før vi ser museet. Gerda viser rundt på museet, som har en fin tekstilsamling.

Herefter går turen til Ballerup Egnsmuseum i den fredede landsby Pederstrup. (Vi håber der er mulighed for at samles i private biler).

Egnsmuseet, Lindbjerggaard,
Pederstrupvej 51, 2750 Ballerup.

kl.11.30 Omvisning i Ballerup Egnsmuseum.

kl.13.30 Har vi reserveret borde i det gamle traktørsted Kalkgården, Farumvej 137A, Ganløse Ore, der er meget smukt beliggende på kanten af Mølleådalene ved skoven mellem Farum og Ganløse.

**ALLE MEDBRINGER DERES
EGEN MADKURV - Drikkevarer
SKAL købes på Kalkgården.**

Pris:

Øl.....kr.17.00

Sodavand.....kr.10.00

Snaps.....kr.15.00

Vi slutter af med kaffe og kage som er med i turens pris.

Efter frokosten er der mulighed for en smuk vandretur til åen hvor fårene græsser.

**Husk at medbringe : Madkurv +
drikkevarer.**

Tilmelding : senest d.11. aug. 1993

Betaling: På TENENS giro.

nr. 1 43 01 30(senest 11/8 93)

Mærket: Skovtur

Mødetid: kl.10.00 på Værløse Museum

Pris: kr.60.- pr.deltager
kr.30.- pr.barn

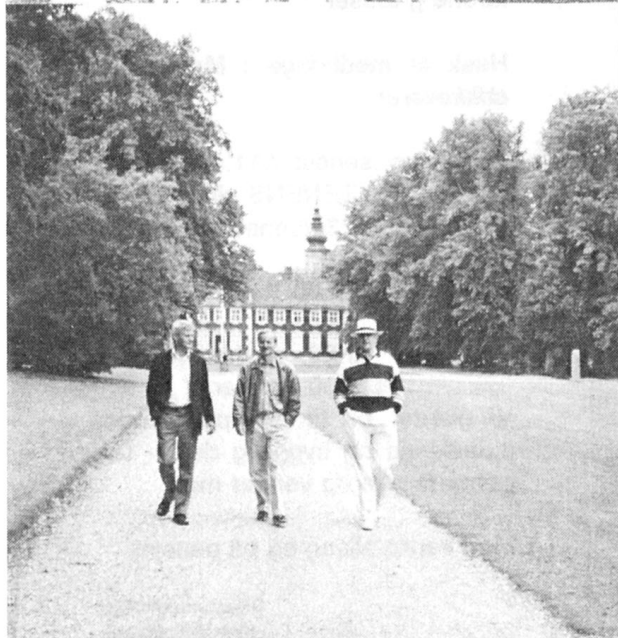
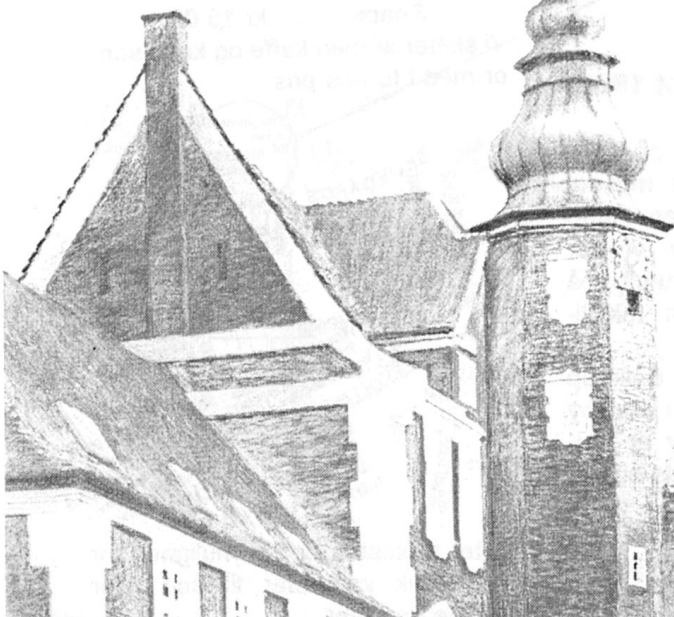
Vi glæder os til en spændende, indholdsrig og hyggelig dag, - tag gerne familie og venner med.

Med venlig hilsen og på gensyn.

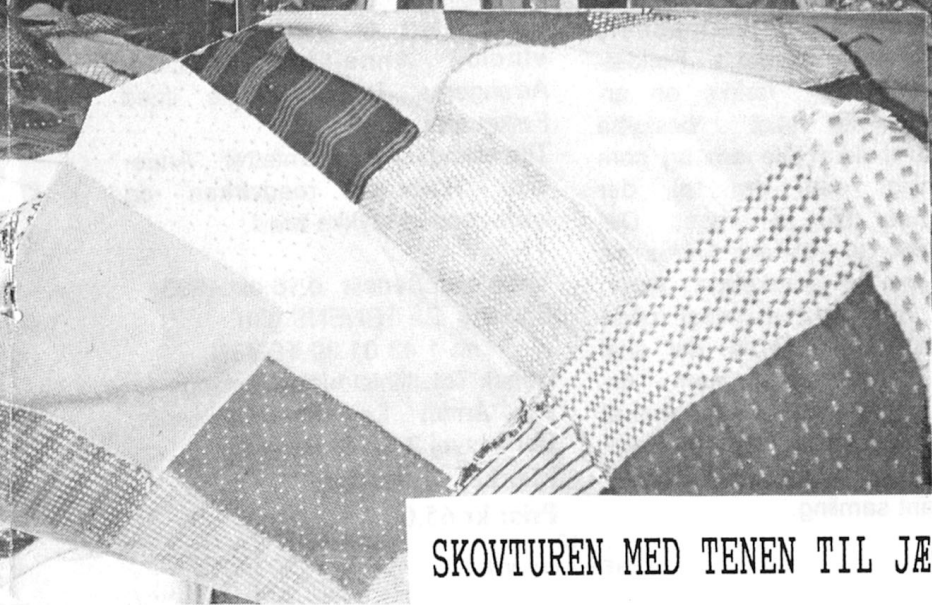
Skovtursudvalget
Annet Laursen Skjelsager.

TAK FOR DAGEN

'DET FESTLIGE UDVALG 1992'

JÆGERSPRIS SLOT-FÆRGEGÅRDEN

SKOVTUREN MED TENEN TIL JÆGERSPRIS!

Forklæder til piger på 2-4 år og 4-6 år.
Nordisk Mønster-Tidende nr.5.1910.

Fornuftig påklædning - Forklæder

**Temadag på
Arbejdermuseet**
Rømersgade 22. Kbh.

**Lørdag den 6. nov. 1993
kl. 13-16**

TENENS medlemmer indbydes til at studere Arbejdermuseets samling af forklæder. Forklædet er i første række en arbejdsdragt, der skal beskytte tøjet. Her er ikke tale om tøj som forklædning, men om tøj, der skal kunne tåle at bruges. Det spændende er, at der findes så utrolig mange forskellige typer, der på ofte næsten genial måde er tilpasset det arbejde, der skal udføres. Forklæder som arbejdstøj bruges af både mænd og kvinder, og Arbejdermuseet har trods sin korte eksistens en interessant samling.

Dagen vil blive indledt med en præsentation af museet og dets samlinger, især naturligvis af forklæder.

Herefter vil der være rundvisning i udstillingerne, hvor der lægges vægt på at vise tingene i en forklarende sammenhæng.

Endelig er det tid til at mødes over en kop kaffe til en drøftelse af emnet.

Vores vært er museuminspektør etnolog Anne-Lise Walsted. Arrangeres i samarbejde med Folkeuniversitetet.

Tilmeldingsbeløb omfatter Anne-Lise Walsteds medvirken og kaffe med et stykke brød.

Tilmelding: Senest d.16.okt.1993

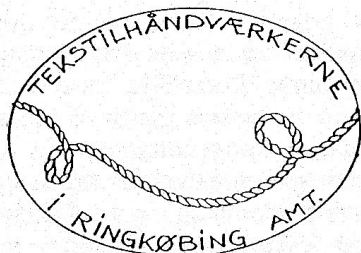
Betaling: På TENENS giro.

nr. 1 43 01 30 **TENEN**,
Dansk Tekstilhistorisk Forening.
c/o Annet Laursen Skjelsager,
Dorthevej 2, 3520 Farum.

Mærket: **Temadag.**

Pris: kr.65.00

Værd at se - Værd at se.

Tekstilhåndværkerne i Ringkøbing Amt

indbyder til fællesmøde lørdag den
4. sept. 1993.

på Grimsinghoved, Grimsinghoved
1, i Struer i forbindelse med
udstillingen

ORNAMENTIK ANNO 1993

samme sted og gentagelse af
udstillingen fra Hjerl Hede sidste år:

HØR BOMULD NÆLDE.

Program:

kl.10.00..Formiddagskaffe og vel-
komst

kl.10.30..Lysbilledeforedrag ved
tekstilkunstner og væver
Anne Brodersen, Rindum,
om sin egen udvikling som
billedkunstner.

kl.12.00.Frokost

kl.14.00.Adgang til at bese og
diskutere udstillingerne

kl.15.00.Eftermiddagskaffe

Deltagerprisen er 100.- kr, som
dækker både arrangementet og
fortæringen, bedes sendt i check
sammen med tilmeldingen til Anni
Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500
Holstebro, senest den 20 august.

Anni Mejdahl.

Slettens Vævere og deres arbejder.

I gamle dage var det overalt i
landet almindeligt, at man på går-
dene selv spandt garn. Nogle
husmødre havde også en væv

stående, andre sendte garnet til
den lokale væver. Han fremstillede
så de stoffer, man skulle bruge til at
sy tøj af, og ligeledes stof til dyner,
duge og andet. Man sørgede for sig
selv og lagde i kister til børnenes
udstyr.

Men på **Sletten** har der fra

meget gammel tid været tradition for at væve til salg på markederne i **Odense** og **Bogense**. Ligesom der fra de jyske hedeegne blev solgt strømper til andre dele af landet, eksporterede **Sletten** lærred, dynevår og andre vævede artikler. I slutningen af 1700-tallet aftog købmænd fra **Jylland**, **Lolland** og **København** disse varer.

I alle gårde og huse på **Sletten** var der en væv, eller måske endda to. **Lumby** var en undtagelse, fordi der boede så mange heltidsvævere i sognet (24 i 1840). Ikke mindst for husmandsfamilierne var væveriet af økonomisk betydning. Man sagde, det kunne betale sig for en husmand at holde 2 voksne døtre hjemme, hvis de vævede. På den anden side kunne det gå tilbage for en velstillet gårdmand, hvis han giftede sig med en kone fra en egn, hvor man ikke vævede i hjemmene.

Garnerne blev fremstillet lokalt. Der var en del får i området, og hør dyrkning var meget udbredt. **Østrup** sogn var berømt for sin fine hør, som kunne anvendes til de allerbedste stoffer.

Alle havde uld og hør til at spinde af. Det var almindeligt, at tjenestefolk fik tilsået et stykke af husbondens jord med hør til sig selv. Dette var en del af lønnen ligesom græsning og foder til 1 eller 2 får, som de havde med sig fra plads til plads.

Denne husflid havde sin storhedstid i første halvdel af 1800-tallet. I den periode interesserede en række lokale godsejere og gejstlige sig for at forbedre produktionen. Kvaliteten af det, man fremstillede på **Sletten** var nemlig

ikke altid af bedste kvalitet. Der kunne tjenes hurtige penge ved at levere halvdårlige varer. Imidlertid var priserne bedre på de gode kvaliteter og hvis de fineste lærred kunne fremstilles indenlands, kunne der spares penge på import.

Disse herrer dannede en forening. Igennem den blev der skaffet bedre hørfrø til bønderne. Der blev også indført mere moderne redskaber, ikke mindst væve. I **Stige** startede man spindeskole. I **Lumby** blev der oprettet en såkaldt lærredshalle, hvortil folk kom med deres lærred for at få det kvalitetsbedømt.

De gode varer fik præmier og kunne sælges for en høj pris. Der blev også uddelt præmier til både lærere og børn i skolerne, hvis de var særlig dygtige til husflid og håndarbejde.

Disse opmuntringer var ikke uden virkning. Tal fra perioden viser, at produktionen steg, også af de finere varer. Dette var måske ikke kun til gavn for befolkningen. Ca. 1850 mente i alt fald lærer **Clausen** fra **Odense**, at tekstilarbejdet havde taget overhånd. Hele familien deltog, især når markedsdagen nærmede sig. Dette førte til, at markerne ikke blev passet ordentligt, huse og hegn forfaldt, børnene blev forsømt og konerne gik ikke i kirke om søndagen. Flere skrifter nævner også, at **Slettens** beboere blev regnet for lidt dummere og mere tilbagestående end andre. (I 1950'erne kunne man høre børn i skolerne i **Odense** sige: "Er du dum eller er du fra **Stige**?" Er det monstro en rest fra dengang?)

En god kilde til almuens dagligdag har vi i **Jens Christensens** erindringer " Træk fra Nordfynsk landsbyliv". **Jens Christensen** blev født i 1828 i **Nr.Højrup**. Moderen vævede, faderen var arbejder. Der var 7 børn og familiens hverdagsliv var domineret af tekstilproduktionen. **Jens** fortæller, at hans ældste bror **Lars** kunne " spinde blå, strikke og meget mere". Selv kunne han hjælpe til ved vævning og stoppe strømper.

Børnene arbejdede hele dagen, bortset fra den tid, de brugte på at læse og skrive. Ved tussmørket måtte de gå ud og lege 1 time. Når moderen havde været til marked, fik de honningkage. Og de var " mere tilfredse end hvis de havde drevet om på gaden hele dagen."

Der var ingen tvivl om, at **Sløtens** beboere forbedrede deres kår væsentligt gennem tekstilfremstilling. Det siges et sted, at om-rådet i 1690 havde været meget fattigt, men nu (midt i 1800-tallet) er beboerne om ikke velhavende, så i ret gode kår.

Fra ca.1850 gik det tilbage med væveriet. På dette tidspunkt blev de industrifremstillede bomuldsstoffer for alvor konkurrencedygtige og afløste efterhånden det gamle håndværk. I 1914 besøgte folke-mindesamleren **Christine Reimer Lumby** for at lede efter rester af de gamle vævetraditioner, men fandt intet.

Den allersidste af **Sløtens** vævere var måske **Lars Christian Larsen i Stige**. Han havde der et væveri fra sidst i 1800-tallet og op mod 2.verdenskrig. Hans søn kan huske, at folk i **Stige** i begyndelsen af dette århundrede til hverdag gik i tøj fra hans fars væveri.

Kirsten Holm.

Nordfyns Museum
Vestergade 16
5400 Bogense

Tegninger Dorte Lehrmann.

VÆRD AT VIDE OM NÆLDER.

Dyrkning af brændenælder.

Tenen kunne i nr.3.3 årg. fortælle at der fra 28. august til 18. september afholdes en udstilling i Struer. I denne forbindelse vises der arbejder med hør/bomuld og nælde.

Det er en udstilling, der tidligere har været vist på Hjerl Hede.

Brændenælden har gennem tidene spøgt som et muligt spindemateriale, og især i årene omkring 1800 var der mange forsøg på at få en fabriksmæssig produktion igang.

Som ved andre tekstile igangsætninger på den tid, var det også her Grev Reventlow, Brahetrolleborg, der var foregangs-mand, og fik en sachisk avlsforvalter til at starte et større forsøg med brændenælder.

Nælderne blev i store mængder høstet omkring i skoven, røddet og derefter bearbejdet på samme måde som man brugte til hør og hamp.

Resultatet imponerede ikke, det lignede til en vis grad hamp, men der var så lidt af det, at det slet ikke kunne betale arbejdslønnen.

Grev Reventlow beklagede overfor avlsforvalter Schmeltz, at hans nælder absolut ikke gav hvad han havde lovet.

Schmeltz forsvarede sig med, at de brændenælder, der vokser i Danmark, er for tyndtavede.

Ved at omplante rødde- også frø - kunne nælderne forædles og give brugbare nældefibre, mente

Schmeltz - som dog også måtte medgive, at sagen ikke var helt så gennemtænkt som den burde.

Avlsforvalteren fik en ny chance og udvalgte et stykke jord, som efter hans mening skulle være særdeles velegnet til formålet.

Jorden blev behandlet efter alle kunstens regler.

-Endnu efter to år var der ikke en brændenælde at finde -.

Greven sendte nu avlsforvalteren til Sachsen-ikke kun for denne sag, men også for lignende sager.

Behandling af nældetaverne.

Projektet, med dyrkning og brug af brændenælder, begyndte i Brahetrolleborg et godt stykke tid før 1800, men det lykkedes desværre ikke.

Eller gjorde det?

1809 kan man i Søndag-Aftens Læsning studere, hvordan man kan lave reb af nældetaver.

Nu går det rask, bladet er interesseret, læserne er interesseret. Gartner Busch i Randers sender nældetaver, som han får 2 Rdl.for, et beløb der var udsat til den, der kunne fortælle om og vise nældetaver. Gartnerens prøver lå til eftersyn for interesserede på bogtrykkeriet.

Udover gartnerens nældetaver fik redaktionen et "kært Brev" fra kirurg Figadt ved Brahetrolleborg, der fortæller om sin kone, der i 6 år med større og større succes har arbejdet med forarbejdning af brændenælde-taver til spindemateriale - og til forskellige former for beklædning.

Kirurgen sender i den anledning

en del forskellige prøver på sin kones kunnen.

I 6 år har madame Figadt arbejdet med brændenælderne og fået vævet 85 alen tøj. Til at begynde med blev nældetråden kun brugt som islæt, men i 1808 lykkedes det at få spindingen så god, at den også kunne bruges til trend.

12 par strømper var det også blevet til.

Kirurgen kalder garnet for "Nel-deuld" da den forarbejdes og kartes som uld før den kan spindes. Metoden bevirker, at der kan spindes en temmelig fin tråd af den.

Der er 8 prøver med Figadts brev. Disse viser forskellige typer lærred, bommesie og spindeprøver.

Sofie Figadt forsøgte også med stort held at farve nældegarnet og kattuntrykke på sine nældelærreder.

Sofie Figadt fik efterhånden anerkendelse for sit store arbejde med brændenælderne.

I 1812 kan man i "Dagen", den 22/2, læse, at det danske cancelli i anledning af den "Brahetrolleborgske Chirug Figadt's Hustrues udviste Flid med Nælders Anvendelse til Garn og andet Fabriksarbeide, har det behaget Hs. Majestæt under 23 de f.M. allernaadigst at tilskrive det kgl. danske Cancelli saaledes: Da vi af vort Cancellies allerunderdanigste Beretning have erfaret at Mad. Figardt har bragt til særdeles Fuld-kommenhed at anvende Nælder til Garn og andet Farbrikarbeide, saa ville Vi herved allernaadigst have Vort Cancellie paalagt, igjemme, Svendborg Amt at lade Mad. Figadt tilkjendegive vort allerhøjste Tilfredshed med denne hendes gavnlige Flid!"

Selskabet for Indenlandsk Kunstflid gik også med interesse ind i spørgsmålet om bruges af brændenælder, og behandler meget indgående en forhenværende norsk købmands forsøg med brændenælder, samlet omkring Frederiksberg Slot.

Købmanden får 36 pund heglet "Hør" og 48 pund "Blaar". Prøverne fandtes ret gode; men efter den beskrivelse, som selskabet havde om Mad. Figadts nældehör, var der tvivl om købmand Tølckes nældehör nu også var så god og blød som hendes. Netop blødheden er den egenskab Madam Figadt fremhæver fremfor hampen.

Man vil gerne understøtte Tølcke, da man mener, at hans resultater kunne blive bedre, hvis han havde bedre redskaber og - ikke uvæsentlig - fik kendskab til Sophie Figadt's metoder.

I 1818 og 1824 har Sophie Figadt kontakt med Landhusholdningsselskabet angående sit arbejde med brændenælder.

Anvendte kilder:

Dagen no. 46 22/2 1812 No. 270 12/11 1813.

Landhusholdningsselskabets arkiv i Århus.

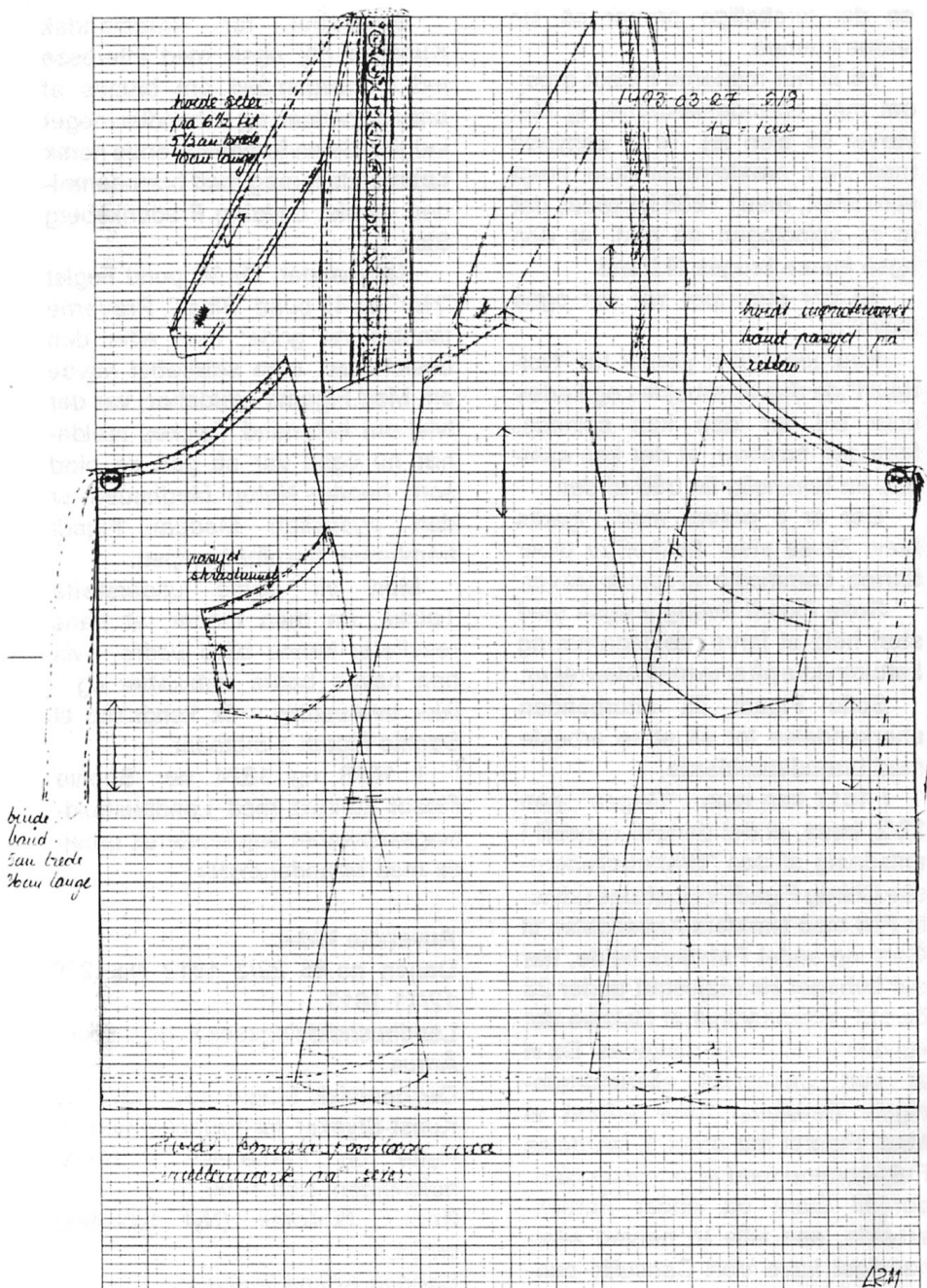
Oekonomisk Magie eller udvalgte Kunst-Stykker for Fruentimmere til Nytte og Fornøjelse i Huusholdningen. Kbh. 1799.

Rafn's Bibliotek (Nyt bibliotek) bd. 25.

Søndag Aftens læsning:

No. 39 23/9 1810 No. 32 1811.

Birthe Karin Fischer

To forklæder på Stevns Museum.

Trange pladsforhold på Stevns Museum medfører, at det kan være vanskeligt at få øje på nogle af stedets "guldskatte". Nogle beklædningsgenstande, der ved første øjekast kan forekomme ordinære, får pludselig en anden dimension p.g.a. deres tilhørsforhold.

Man klemmer sig ind mellem to montere, stiller sig på tæer, og kan lige læse den ophængte montres tekst. Jo, dette forklæde er noget særligt - det har tilhørt Martin A.Hansens mormor. Et langt, stofrigt forklæde, og jeg havde nær sagt - selvfølgelig - er det også blåternet! Med alt hvad jeg ved om blåternede forklæders magiske egenskaber, fremstår det nu som noget helt specielt: måske essensen af forklæde?

Om mormoderen skriver Martin A.Hansen i fortællingen, Paradisæblerne: "Mormor havde en lille stue med en vældig stor seng. Der var himmel over den og tæret bomuldstøj om den. Gulvplankerne var meget brede. De var skuret hvide, og der var fint sand på. Mormor havde strøet sandet i buede mønstre, så det mindede om lammeskyer på himmelen. Der lugtede sødt af gemmefrugt, lavendel og renvasket tøj fra skuffemøblet, og på hjørnehylden stod evighedsblomster".

"Men jeg kunne lide at være hos mormor. Jeg syntes, at hun var meget gammel, men hun var altid mild og ren. Hendes store stivede forklæder duftede altid af vask og strygning".

"Mormor kom med en kurv fuld af små guldrøde æbler, som hun kaldte paradisæbler. De var meget søde og fine i smagen, særlig når de blev lidt runkne. Kurven havde facon som en lille kiste, den havde et hvælvet låg og et lukketøj, som min søster altid havde troet var af guld. Den havde en behagelig hank med håndtag af rødt fløjl. Vi syntes, at det var en eventyrlig kurv. Jeg skulle bære paradisæblerne hjem i den".

Temet forklæde-limiteret hørlerred.

Varehus A.Wertheim. Berlin 1903-1904.

"Mormor havde et stort æble i sin knystede hånd. Hun gned det blankt og rødt i sit store, brusende forklæde og gav mig det".

Også den kisteformede kurv kan man finde i museets montre, foruden noget børnetøj, der har tilhørt Martin A.Hansens far, bl.a. et lille stribet drengeforklæde, der ikke giver sig ud for noget særligt, men sammen med de øvrige genstande i montren, bliver det en del af en helhed.

Falder vejen forbi Stevns Museum, bør man helt afgjort se de to forklæder med den lille, fine historie bag.

Susanne Nielsen.

Citaterne er fra Martin A. Hansen : Paradisæblerne og andre Historier. 1953.

BESTYRELSE:**FORMAND.**

Hanne Frøsig Dalggaard	Bredebovej 33.6.tv.	2800 Lyngby	42 88 32 67
------------------------	---------------------	-------------	-------------

KASSERER:

Anner Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2	3520 Farum	42 95 05 55
--------------------------	--------------	------------	-------------

SEKRETÆR:

Susanne Nielsen	Elverødvej 49	5462 Morud	65 96 50 26
-----------------	---------------	------------	-------------

Lisbeth Roum-Møller	Jagtvej 121.2.tv.	2200 Kbh.N.	31 85 47 82
---------------------	-------------------	-------------	-------------

Karin Hoffritz	Tessebøllevej 44	4681 Herfølge	56 27 68 42
----------------	------------------	---------------	-------------

Jytte Harboesgaard	Frederiksberg Alle 78	1820 Frb.C.	31 21 14 81
--------------------	-----------------------	-------------	-------------

Inger Jørgensen	Sct. Annagade 10	5400 Bogense	- - - -
-----------------	------------------	--------------	---------

SUPPLEANTER:

Birgitta Schønning	Skodsborg Parken 24	2942 Skodsborg	
--------------------	---------------------	----------------	--

Karin Lausten	Furesølund 7	2830 Virum	
---------------	--------------	------------	--

REVISOR:

Rikke Rasmussen	Holmevej 26. Tulstrup	3400 Hillerød	42 28 72 53
-----------------	-----------------------	---------------	-------------

REDAKTION:

Lisbeth Roum-Møller og Karin Hoffritz.

NÆSTE BLAD FORVENTES AT UDKOMME MEDIO OKTOBER 1993**BLIV MEDLEM AF TENEN**, Dansk Tekstilhistorisk Forening.

Kontingent for 1993/94: kr.100.-

Medlemsbladet udkommer 4 gange årligt.

Henvendelse:

Dansk Tekstilhistorisk Forening

Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2. 3520 Farum.

GIRO NR: 1 43 01 30

Trykt hos Køge Kopi Center, Torvet 19. 4600 Køge.

FLYTNING.

Ved flytning bedes du meddele dette til postvæsnet.

Husk at meddele at du abonnerer på **TENEN** blad nr.03200.

Annoncepriser:

1/1 side: kr.525.-

1/2 side: kr.300.-

1/4 side: kr.185.-

1/8 side: kr.135.-